

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

ІН Інститут педагогіки і психології

Кафедра _____ Психології _____

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ**

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність _____ 053 Психологія _____
(шифр і назва)

освітньо-професійна програма Практична психологія першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти

(назва)

Мова навчання _____ українська _____

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри психології
Протокол № 1 від 27 серпня 2020 року

Суми – 2020

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Клінічна психологія
Викладач	Мотрук Т.О. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
Профайл викладача (-ів)	https://psy.sspu.edu.ua/index.php/kafedra/sklad-kafedri/37-motruk
Контактний тел.	+380664961730
Е-mail:	motruk.t@gmail.com
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=2343#section-1
Консультації	Заочна Zoom Понеділок 10.00-12.00 https://us04web.zoom.us/j/6699576568?pwd=TEpST1QwdDBIdE5iRHpQc0g4YmpEQT09 Ідентифікатор конференції: 669 957 6568 Код доступу: 7EmySc

Програма вивчення навчальної дисципліни «**Клінічна психологія**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки напрямку (спеціальності) 053 Психологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення психічних та психологічних аспектів соматичних розладів індивіда з порушенням адаптації та інтеграції в суспільства.

Метою навчального курсу «Клінічна психологія» є вивчення теоретичних основ сучасної клінічної психології, її структурою, розділами і

Основними завданнями вивчення дисципліни «Клінічна психологія» викласти базисні теоретичні дослідження клінічних психологів як основу, фундамент практичної діяльності; показати плідність взаємозв'язку розвитку теорії і практики вітчизняної клінічної психології; особливу увагу приділити ознайомленню студентів з прикладними аспектами діяльності клінічних психологів, такими як діагностика, експертиза, психологічна корекція, психотерапія, реабілітація хворих людей.

Освітньою програмою визначені наступні **програми компетентності**:
Вирішення цих завдань забезпечить формування у студентів комплексу компетентцій. У відповідності до освітньо-професійної програми це:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

загальні компетентності:

- **ЗК1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- **ЗК4.** Уміння виявляти та вирішувати проблеми.

спеціальні компетентності:

- **СК4.** Здатність здійснювати практичну діяльність (консультаційну, психодіагностичну) з використанням науково верифікованих методів та технік.
- **СК5.** Використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій
- **СК6.** Самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.
- **СК7.** Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

Формат дисципліни

Обсяг дисципліни

Вид занять	Загальна кількість годин
лекції	26
практичні заняття / семінарські / лабораторні/ індивідуальні	28
консультації	2
самостійна робота	64

Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс навчання	Семестр	Кількість кредитів/годин	Кількість змістовних модулів	Форма контролю	Нормативна/вибіркова
2020	2	4	4/120	2	залік	обов'язкова

Програмні результати, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

ПР 1 Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР 5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (консультивання тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника

ПР 11 Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР 13 Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Після успішного вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть:

РН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми у ході клінічного консультативного процесу.

РН 5. Складати план проведення клінічної бесіди та добір психодіагностичного інструментарію відповідно до потреб діагностики та супроводу, забезпечувати ефективність власних дій.

РН 7. Володіти умінням презентувати результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

РН 9. Планувати клінічну консультативну роботу, дотримуючись етичних норм та правил надання психологічної допомоги.

РН 10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації для проведення диференційної діагностики розладів.

РН 11. Використовувати у процесі роботи засвоєні прийоми та техніки психологічної роботи відповідно до конкретних умов, враховуючи потреби клієнта.

РН 13. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

РН 16. З повагою ставитися до клієнта, притримуючись принципів біоетики, притримуватися професійної етики у спілкуванні з колегами.

РН 18. Уміти оцінювати стан фізичного та психічного здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії

Тематичний план вивчення дисципліни.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових розділів:

Розділ 1. Теоретичні основи та дослідницькі проблеми клінічної психології.

Тема 1. Введення в клінічну психологію. Історія зародження та становлення клінічної психології.

Співвідношення термінів «медична» і «клінічна» психологія. Різні аспекти предмету клінічної психології. Сучасні уявлення про предмет клінічної психології. Основні розділи клінічної психології. Зв'язок різних областей клінічної психології з різними видами клінік. Етика в клінічній психології. Історія зародження та становлення клінічної психології.

Тема 2. Теоретико-методологічні проблеми клінічної психології. Норма і патологія, здоров'я та хвороба.

Співвідношення біологічного і соціального, проблема норми і патології, хвороби і здоров'я, спадкове і особистісно-средовищне в етіології і патогенезі психічних розладів. Категорії норми і патології, здоров'я і хвороби: *функціональні, соціальні, індивідуальні*. Біомедична модель хвороби. Біопсихосоціальна модель хвороби. Багатомірний підхід до оцінки психічного стану людини в медицині і клінічній психології (за Менделевичем В.Д.). Критерії психічного здоров'я за визначенням ВООЗ.

Тема 3. Психологія хворого. Внутрішня картина хвороби

Соціально-конституціональні і індивідуально-психологічні чинники, що формують ставлення до хвороби.. Аутопластична картина хвороби. Внутрішня

картина хвороби - в розумінні лурія а.р. сторони (рівні) внутрішньої картини захворювання при різних нозологічних формах хвороб. Типи реагування на хворобу. Типи ставлення до хвороби (личко а.е., іванов н.я., 1980). Етапи в переживаннях і ставлення людини до своєї хвороби в динаміці (у часі). Вікові особливості внутрішньої картини хвороби. Ятрогенія і ятропатія.

Тема 4. Клінічне інтерв'ювання та методи дослідження в клінічній психології

Клінічне інтерв'ювання. Клінічне інтерв'ю як метод отримання інформації про індивідуально-психологічних властивостях особистості, психологічних феноменів і психопатологічних симптомах і синдромах, внутрішній картині хвороби пацієнта і структури проблеми клієнта, а також спосіб психологічного впливу на людину, що виробляється безпосередньо на підставі особистого контакту психолога та клієнта. Функції інтерв'ю : діагностична та терапевтична. Принципи клінічного інтерв'ю.

Основні технології проведення інтерв'ю. Принципи побудови спілкування спеціаліста з клієнтом. Рівні взаємодії: вербальний і невербальний. Роль невербальних способів спілкування у отриманні інформації. Поняття психологічного простору. Основні етапи психотерапевтичного процесу.

Розділ 2. Клінічна психологія в психіатрії.

Тема 1: Основні системи класифікації психічних розладів.

Класифікації психічних розладів в медицині: принципи побудови та обмеження. Нозологічні та синдромальні системи класифікації. Структура основних класифікація (на прикладі DSM-IV і МКХ-10): класи, одиниці, осі, принципи віднесення.

Класифікація психічних розладів: МКХ, DSM. Основні симптоми та синдроми психічних розладів. Сучасне розуміння механізмів розвитку психічних розладів. Біопсихосоціальна модель у психіатрії.

Тема 2. Психологічні моделі тривожних, соматоформних та конверсійних розладів.

Невротичні, пов'язані зі стресом і соматоформні розлади. Тривожно-фобічні розлади: панічний розлад, агорафобія, соціальні фобії, специфічні (ізолювані) фобії, генералізований тривожний розлад, obsесивно-компульсивний розлад, посттравматичний стресовий розлад. Різні моделі психічних розладів стосовно до тривожних розладів: когнітивно-біхевіоральні моделі, психоаналітична модель. Соматоформні розлади: соматизований розлад, іпохондричний розлад, соматоформна вегетативна дисфункція, хронічний соматоформний больовий розлад. Основні моделі соматоформних розладів: біхевіоральна, когнітивна та психодинамічна.

Конверсійний і дисоціативний розлади. Основні симптоми і психологічні механізми (в контексті когнітивно-біхевіоральних і психодинамічних моделей).

Тема 3. Психологічні моделі особистісних розладів.

Психопатії та розлади особистості. Кластери «А» (розлади особистості, пов'язані з порушенням оцінки реальності), «В» (розлади особистості, пов'язані з порушенням самооцінки і міжособистісної комунікації) і «С» (розлади особистості, пов'язані з порушенням самооцінки і міжособистісної комунікації) в класифікації DSM. Клінічний і психологічний аналіз основних розладів особистості: параноїдний, шизоїдний, шизотипний, істеричний, нарцисичний, межівний, антисоціальний, уникаючий, залежний, пасивно-агресивний. Критерії зрілої особистості.

Тема 4. Психологічні моделі афективних розладів.

Клінічна психологія афектів і емоцій. Голотимний і кататимний афекти. Короткий нарис депресії: Гіппократ, Боні, Ж.Фальре, Ж.Бейарже, К.Кальбаум, Е. Крепеліна. Основні симптоми депресії і їх частотність. Біполярний розлад. Поширеність і класифікація афективних розладів (синдромально, нозологічна, за течією – МКБ-10, по етіології та ін.). Біологічні фактори розвитку депресії. Когнітивно-біхевіоральна модель депресії: афективні, поведінкові, мотиваційні, фізіологічні і когнітивні симптоми. Когнітивна триада депресії А. Бека. «Депресивний стиль» – когнітивні помилки при депресії (довільний висновок, виборча абстракція, сверженералізація, перебільшення або применшення, персоналізація, абсолютистська дихотомічне мислення). Методи когнітивної психотерапії. Психоаналітична модель афективних розладів: анаклітична депресія і перфекціоністська (нарцисична) меланхолія.

Тема 5. Психологічні моделі шизофренії і розладів шизофренічного спектра.

Історичний нарис досліджень шизофренії: Б.Морель, Е.Блейлер, К.Шнайдер. «Індекс реальності» П.Жане і його роль в розвитку сучасної клінічної психології. Шизофренія: поширеність, культурні та соціально-економічні фактори, фактори прогнозу. Проблема етіології шизофренії. Різні моделі психічних розладів і шизофренія: психосоціальні теорії, когнітивно-біхевіоральні теорії, теорія особистісного дефекту, психоаналітичні теорії, поліетіологічні моделі (гіпотеза діатез-стресу). Психотерапія хворих на шизофренію.

Тема 6. Психологічні моделі нейророзвиткових розладів.

Нейророзвиткові розлади: розлади спектру аутизму. Поширеність, культурні та соціально-економічні фактори, фактори прогнозу. Проблема етіології аутизму.

Розлад гіперактивності з дефіцитом уваги, ЗПР, розумова відсталість.

Політика дисципліни

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності [Кодекс академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка]. Окреслимо його основні складові.

Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб.

Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/ покращити результати інших студентів.

Не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Академічна доброчесність

У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти робота оцінюється на мінімальний бал

Система оцінювання та вимоги

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	Студент виявляє особливі творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання Студент вільно висловлює думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях
B	Студент виявляє початкові творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем
C	Студент вільно (самостійно) володіє вивченим обсягом матеріалу і застосовує його на практиці; вільно розв'язує задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу
D	Студент вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому

	самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача
E	Студент може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки
FX	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного відтворення окремих фактів, здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень
F	Студент не володіє навчальним матеріалом

Розподіл балів

Поточний контроль											Разом	Сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2								
T 1	T 2	T 3	T 4	T 1	T 2	T 3	T 4	T5	T6	T7	70	100
5	5	5	5	10	10	5	5	5	5	10		
Контроль самостійної роботи											30	
10				20								

T 1.1, T 1.2 ... T 4.1 – теми розділів

Відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка», при оцінюванні результатів навчання з дисципліни «**Клінічна психологія**» можливо перезарахування балів (максимально 20 балів) за позанавчальну фахову активність студентів (сертифікована участь в конференціях, тренінгах, написання статей тощо).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Абрамова Г.С. Психология в медицине / Г.С.Абрамова, Ю.А.Юдчиц – М. : Кафедра, 1998. – 272 с.
2. Клиническая психология / под ред. Б. Д. Карвасарского. – СПб. : Питер, 2006. – 960 с.
3. Лакосина Н.Д. Медицинская психология / Н.Д. Лакосина, Г.К. Ушаков. – М. : Медицина, 1984. – 272 с.
4. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология / В.Д.Менделевич. – М. : Мед.пресс., 2001. – 592 с.
5. Мягков И.Ф. Медицинская психология : основы патопсихологии и психопатологии: Учебник для вузов / И.Ф. Мягков, С.Н. Боков – М. : Логос, 1999. – 233 с.

Додаткові

1. Загальна та медична психологія (практикум) / Під заг. ред. І.Д.Спіріної, І.С.Вітенка. – Дніпропетровськ : АРТ ПРЕС, 2002. – 175 с.
2. Вітенко І.С. Сімейна медицина: психологічні аспекти діагностики, профілактики і лікування хворих / І.С. Вітенко, О.С.Чабан, О.О. Бусло. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2002. – 187 с. Квасенко А.В. Психология больного / Квасенко А.В., Зубарев Ю.Т. – Л. : Медицина, 1980. – 184 с.
3. Макаров В.В. Избранные лекций по психотерапии. – М.: Академ. прокт, 2000. – 432 с.
4. Маклаков А.Г. Общая психология / А.Г.Маклаков. . – СПб. : Питер, 2000. . – 529 с.
5. Мэш Э. Детская патопсихология. Нарушения психики ребенка / Э. Мэш, Д. Вольф. – СПб. : Прайм Еврознак, 2003. – 384 с.
6. Основи загальної і медичної психології / За ред. І.С. Вітенко, О.С.Чабана. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2003. – 344с.
7. Семенович А.В.Нейропсихологическая коррекция в детском возрасте. Метод замещающего онтогенеза: Учебное пособие / А.В. Семенович. – М. : Генезис, 2007. – 474 с.

13. Інформаційні ресурси

Про депресію "Коло сім'ї" <https://k-s.org.ua/depression/> Книжки самодопомоги по депресії: пацієнтам і рідним

Перелік фільмів

<https://cameralabs.org/10225-30-filmov-o-depressii>

http://www.koob.ru/medical_psychology/.....

<http://psy-clinic.info/index.php/knigi>